

MÜZİK EĞİTİMİ ANA BİLİM DALLARINDA KULLANILAN KLARNET METOTLARA İLİŞKİN ÖĞRETİM ELEMANI GÖRÜŞLERİ

INSTRUCTOR OPINIONS REGARDING THE CLARINET METHOD BOOKS USED IN MUSIC EDUCATION DEPARTMENT

Ali Taha DAMAR¹, Ajda ŞENOL SAKİN²

ÖZ: Çalgı eğitiminde metot kullanımı kelime anlamıyla da desteklenecek ölçüde eğitim yönteminin, yolunun belirleyicisi olduğu için çok önemlidir. Klarnet metotları incelendiğinde Türkiye’de kullanılan metotların neredeyse tamamının yabancı kaynaklar olduğu ve Türk müziği öğelerine yönelik içeriğin yer almadığı görülmektedir. Araştırma ile müzik eğitimi ana bilim dalı klarnet öğretim elemanlarına sorular yönelterek klarnet metotları hakkında fikirleri ve bu metotlarda Türk müziği öğelerinin eksikliğine yönelik görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda müzik eğitimi ana bilim dallarında görev yapan 7 klarnet öğretim elemanı ile görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Verilerin çözümlenmesi sonucunda katılımcıların klarnet metotlarından beklentileri, kullandıkları klarnet metotları, metotların öğrencilerin seviyelerine göre tercihlerini etkileyip etkilemediği, kullandıkları mevcut metotların içerikleri ve müzikal gelişime katkısı, eser seslendirmeye katkısı ve eksikliklerine yönelik görüşlerine yönelik tema ve kodlar oluşturulmuştur. Araştırma sonucunda klarnet öğretim elemanlarının klarnet dersinde kullanılan metotları ve içeriklerini yeterli bulsalar da metotlarda si bemol klarnete yönelik Türk müziği ezgileri, makamları, ritimleri ve çağdaş Türk müziği eserlerinden pasajlar içeren bir metot olmamasını büyük bir eksiklik olarak gördükleri sonucuna varılmıştır.

ABSTRACT: The use of method books in instrument education is very important as it is the determinant of the education method and path to the extent that it can be supported literally. When the clarinet methods are examined, it is seen that almost all of the methods used in Turkey are foreign sources and there is no content for Turkish music elements. With the research, it is aimed to determine the opinions of the clarinet instructors in the music education department about the clarinet methods and their views on the lack of Turkish music elements in these methods. For this purpose, interviews were held with 7 clarinet instructors working in music education departments. The obtained data were analysed by content analysis method. As a result of the analysis of the data, themes and codes were created for the participants' expectations from the clarinet methods, the clarinet methods they use, whether the methods affect the preferences of the students according to their level, the content of the existing methods they use, their contribution to musical development, their contribution to the vocalization of the piece and their opinions about their deficiencies. As a result of the research, it has been concluded that although the clarinet instructors find the methods and contents used in the clarinet lesson sufficient, they see the lack of a method that includes Turkish music melodies, modes, rhythms and passages from contemporary Turkish music pieces for the B flat clarinet as a major deficiency.

Keywords: major instrument training, clarinet, clarinet training, clarinet methods, Turkish music

Anahtar sözcükler: bireysel çalgı eğitimi, klarnet, klarnet eğitimi, klarnet metotları, Türk müziği

Bu makaleye atf vermek için:

Damar, A.T. ve Şenol Sakin, A. (2023). Müzik eğitimi ana bilim dallarında kullanılan klarnet metotlarına ilişkin öğretim elemanı görüşleri, *Trakya Eğitim Dergisi*, 13(2), 1163-1177

Cite this article as:

Damar, A.T. & Şenol Sakin, A. (2023). Instructor opinions regarding the clarinet method books used in music education department. *Trakya Journal of Education*, 13(2), 1163-1177

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa/Türkiye, e-mail: 802141010@ogr.uludag.edu.tr, ORCID 0000-0003-4540-1820

² Doç. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi GSE Bölümü Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı, Bursa/Türkiye, e-mail: ajdasenol@uludag.edu.tr, ORCID 0000-0003-1870-2329

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

When the clarinet methods are examined, it is seen that almost all of the methods used in Turkey are foreign sources and do not include exercises and etudes for the study of Turkish music elements (rhythmic and modal). Similarly, when the studies on the methods are examined, it has been determined that the methods containing Turkish music elements are only the methods prepared for Sol clarinet or clarinet education in Turkish music (not si bemol clarinet). However, contemporary Turkish music clarinet works contain elements of Turkish music. In addition, when the content of major instrument training clarinet lessons in the music teaching undergraduate program is examined, it is seen that the takes part acquisition of “performing national and international works appropriate to their level” (YÖK, 2018). In line with these shortcomings, the aim of the research is the clarinet instructors of the music education department, to determine their ideas about clarinet methods and their views on the lack of Turkish music elements in clarinet methods.

In the research for this purpose, "What are the opinions of the clarinet lecturers of the music education department on clarinet methods?" search for an answer to the question.

The following sub-problem sentences were developed to solve the problem.

- 1- What are the expectations of the instructors from the Clarinet methods?
- 2- What are the methods used by the instructors in the major instrument training (clarinet) of the Music Education Department?
- 3- What are the purposes of using the methods stated by the instructors?
- 4- What are the views of the lecturers on the content of the Methods?
- 5- What are the views of the lecturers on Turkish clarinet methods and the inclusion of Turkish music elements in clarinet methods?

Method

Since the research is carried out to determine the opinions of the clarinet instructors of major instrument training in the music education department about the methods they use in their lessons, it is a case study from the qualitative research methods. The study group of the research was determined by purposive sampling method. In order to get the opinions of the lecturers about the clarinet methods in the research, it was tried to reach all the clarinet lecturers of the music education department via face-to-face, e-mail and telephone. As a result of the studies, a working group was formed with 7 instructors who voluntarily agreed to participate in the research. In the research, interviews were conducted in order to determine the opinions of clarinet instructors on clarinet methods. In order to conduct the interviews, the interview form was prepared by the researchers by making a literature review. All data were analyzed separately by both researchers using content analysis method. As a result of the calculations, the percentage of consistency between researchers is 76.76 %.

Findings

The participants stated that clarinet methods should be include visuals information on the concept of tone, exercises for different levels to support technical development, scale studies and duets for these studies, etudes at different levels to develop musical integrity/skills, musical dynamics, and information on Turkish music education. In addition, they stated that clarinet methods should be European standards, inclusive, planned and systematic.

In line with the data obtained from the research, it was determined that the participants frequently used H. Klose’s “Methode Complete de Clarinette” and C. Baermann’s “Klarinett Schule” methods in their classes. It is seen that the participants use these methods for technical and musical skills/development, preparation for etudes and works/pieces, and they care about finger technique development and instrument dominance in relation to technical development. In addition, most of the participants consider the level of students in their method preferences.

It is seen from the interviews that the participants expressed insufficient (3) and I do not know (4) opinions about Turkish clarinet methods. In addition, most of the participants stated that there is a need and

their number should be increased, and one participant said that there is no such need. All participants have a common opinion that Turkish clarinet methods contain elements of Turkish music. Moreover, most participants think that Turkish clarinet methods will contribute and facilitate the performance of contemporary Turkish music pieces.

Discussion and Conclusion

From all the data obtained, it was concluded that although the participants were satisfied with the methods and content they used in general, they lacked a method for the B flat clarinet that included Turkish music melodies, modes, rhythms, and passages from contemporary Turkish music pieces.

In line with this result, it is recommended to researchers:

- Increasing the number of Turkish music related studies for B flat clarinet.
- Creating methods for the B flat clarinet, including technical and musical studies on Turkish music melodies, modes, rhythm and meters.
- Increasing the number of studies on the clarinet repertoire of contemporary Turkish music.
- Working on the printing and sound recording of pieces in the clarinet repertoire of contemporary Turkish music,
- Conducting research that includes study suggestions for the pieces in the contemporary Turkish music clarinet repertoire.

GİRİŞ

Türkiye’de müzik öğretmeni yetiştiren kurumların programları 2018 yılında Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından oluşturulmuştur. Müzik öğretmenliği lisans programında Meslek Bilgisi, Genel Kültür ve Alan Bilgisi dersleri yer almaktadır (YÖK, 2018). Alan Eğitimi dersleri incelendiğinde bu kapsamda müzik teorisinin öğrenilmesi ve uygulanmasına yönelik derslerin yanı sıra çalgı eğitimi derslerinin de yer aldığı görülmektedir. Ayrıca “bireysel çalgısını ve piyanoyu tekniğine uygun, müzik öğretmenliğinin gerekleri doğrultusunda, düzeyli ve etkili biçimde kullanabilmek” amacıyla programda yedi dönem boyunca Bireysel Çalgı Eğitimi dersleri de yer almaktadır (Bursa Uludağ Üniversitesi, 2021).

“Öğretmenlik mesleği alanında bireysel çalgısını etkili bir biçimde kullanabilme” durumunun geliştirildiği Bireysel Çalgı Eğitimi derslerinde farklı çalgılara yönelik çalgı eğitimi verilmektedir (Bursa Uludağ Üniversitesi, 2021). Çalgı eğitimi, müzik eğitimi içerisinde çok önemli bir yere sahiptir. Müzik eğitiminde kazanılan müzikal, teknik ve teorik bilgilerin uygulamaya dönüştürülmesinde büyük bir rol oynamaktadır. Şişman’a göre (2010) çalgı eğitiminde çalgıyı çalma becerisine sahip öğrenmelerin ve davranışların sistematik olarak kazandırılması gerekmektedir. Benzer şekilde Ceylan (2010) çalgı eğitiminin teorik bilgi üzerine kurulan müzik eğitiminin yorum, yaratıcılık ve icracılık boyutlarını beslediği görüşündedir.

Bireysel Çalgı Eğitimi dersi kapsamında eğitim verilen çalgılar YÖK (2018) programında şu şekilde belirtilmiştir: Akordeon, bağlama, flüt, gitar, kabak kemane, kanun, kaval, keman, klarnet, kontrbas, mey, ney, piyano, şan, tambur, tar, ud, üç telli kemençe, viyola ve viyolonselidir.

Yukarıda da bahsedildiği gibi Bireysel Çalgı Eğitimi dersleri kapsamında müzik öğretmenliği programlarında klarnet eğitimi verilmektedir. Klarnet eğitimi bütün çalgılarda olduğu gibi teorik müzik eğitimi kapsamında kazandıkları ve öğrendikleri bilgileri pratiksel açıdan herhangi bir çalgı aracılığıyla aktarılması sürecidir. Bu bağlamda klarnet eğitiminde temel amaç Şahin’e göre (2019) klarnet çalmayı öğrenme, geliştirme ve klarneti aktif olarak kullanabilmektir. Ceylan’a göre (2010) klarnet eğitiminin önemli aşamalarından biri doğru materyal kullanımınıdır. Buna göre klarnet ve klarnetin parçaları olan bek (ağızlık), bilezik (kamışı bek’e sabitleyen parça) ve kamış doğru seçilmelidir. Klarnet eğitiminin diğer bir unsuru öğrencinin diyafram tekniği konusunda bilgilendirilip çeşitli egzersizler ile kuvvetlendirilmesinin sağlanmasıdır. Diyafram tekniğinin doğru kullanılması ile ses üretme ve dudak pozisyonu kullanımı da çalıştırılması gereken konulardandır. Başlangıç düzeyindeki bu aşamaların ardından klarnet eğitimine metotlar yoluyla devam edilmesi eğitimin sürecinin hızlandırılması, yanlış yöntemlerin baştan engellenmesi ve yüksek kalite standardının korunması amacıyla önemlidir.

Metot kelime anlamı ile yöntem (yol) demektir (Ceylan, 2010). Çalgı eğitiminde metot kullanımı kelime anlamıyla da desteklenecek ölçüde eğitimin yöntemini belirleyeceği için çok önemlidir. Bunun yanı sıra çalgı eğitiminde metot kullanımı tutarlı ve sürekli pratik yapmasını sağlaması, temel müzik becerilerini geliştirmesine olanak vermesi, nota okuma becerisini geliştirmesi ve aşinalıklarını geliştirmesi açısından da gerekli görülmektedir. Starling’e göre (2005) dengeli hedefler ve çeşitli öğrenme ve öğretme etkinlikleri

sunan öğretim kaynaklarının eğitim sürecine dâhil edilmesi öğrencilerin belirlenen hedeflere ulaşmalarını kolaylaştırabilmekte ve teşvik edebilmektedir. Çeşitli öğrenme ve öğretme etkinliklerini sunan kaynakların kullanılması öğrencilerin çalgı eğitimleri sırasında başarıya ulaşmalarında rol oynamaktadır. Eğitim-öğretim süreçlerinin düzenlenmesine katkı sağlayan metotlar çalgı eğitiminde doğru duruş, tutuş, pozisyon, nota yerleri ve bunlar ile ilgili egzersizler içerdiği gibi yorumcuların eserlerde karşılaşacakları zorlukları daha kolay çözümlenebilmesine de olanak sağlayacak etütler de barındırmaktadırlar (Dinç, 2010; Hepçakar, 2013).

Britz (2004), klarnet öğretim yöntemlerini içeren literatürü incelendiğinde iki tür kaynak olduğunu belirtmektedir. Bu kaynaklardan ilki klarnetin tarihini, bölümlerini, akustik yapısını ve performansının teknik yöntemlerini içeren kitaplardır. Britz'in bahsettiği ikinci tür başlangıçtan profesyonel düzeye kadar uzanan metot kitaplarıdır. Bu klarnet metotlarında ton kalitesini arttıracak, parmak tekniğini geliştirecek, artikülasyon, ritim ve ifadeyi güçlendirecek egzersizlerin yer alması önemli görülmektedir.

Kaya'ya göre (2016) "Bir çalgının doğru bir şekilde öğrenimi sırasında en önemli sayılabilecek unsurlarından biri kullanılan kaynaklardır. Klarnet öğretim yöntemlerinde ve eğitiminde çalışma süreci çalgıyı doğru bir şekilde çalma açısından temel bir eylem olarak karşımıza çıkmaktadır". Türkiye de klarnet eğitiminde kullanılmak üzere hazırlanmış metotlar arasında en yaygın olanı Fransız besteci ve klarnet eğitimcisi Hyantiche Klose'un (1843) "Methode Complète for Clarinet" metodudur. Bunun yanı sıra ülkemizde sıkça kullanılan diğer önemli klarnet metotları Sergey Rozanov "Clarinet School" (1940), Aurelio Magnani "Methode Complète de Clarinette" (1900) ve Ned Bennet "A New Tune a Day" (2009)'dir. (Ceylan, 2010).

Klarnet metotları incelendiğinde ülkemizde kullanılan metotların neredeyse tamamının yabancı kaynaklar olduğu ve içerisinde Türk müziği öğelerinin (ritmik ve makamsal) çalışılmasına yönelik egzersiz ve etütler içermediği görülmektedir. Benzer şekilde metotlara yönelik yapılmış çalışmalar da incelendiğinde Türk müziği öğelerini içeren metotların sadece sol klarnet ya da Türk müziğinde klarnet eğitimi için hazırlanmış metotlar olduğu belirlenmiştir. Oysaki çağdaş Türk müziği klarnet eserleri Türk müziği öğelerini içermektedir. Bunun yanı sıra müzik öğretmenliği lisans programı bireysel çalgı eğitimi klarnet ders içeriklerine bakıldığında "düzeyine uygun ulusal ve uluslararası eserleri seslendirme" kazanımının yer aldığı görülmektedir (YÖK, 2018). Bu eksiklikler doğrultusunda araştırmada müzik eğitimi ana bilim dalı klarnet öğretim elemanlarına sorular yönelterek klarnet metotlarına yönelik fikirleri ve klarnet metotlarında Türk müziği öğelerinin eksikliğine yönelik görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Bu amaca yönelik araştırmada "Müzik eğitimi ana bilim dalı bireysel çalgı klarnet dersi öğretim elemanlarının klarnet metotlarına yönelik görüşleri nelerdir?" sorusuna cevap aranmaktadır.

Problemin çözümüne yönelik aşağıdaki alt problem cümleleri geliştirilmiştir.

Öğretim elemanlarının;

- 1- Klarnet metotlarından beklentileri nelerdir?
- 2- Müzik eğitimi ana bilim dalı bireysel çalgı eğitimi klarnet derslerinde kullandıkları metotlar nelerdir?
- 3- Belirttikleri metotları kullanım amaçları nelerdir?
- 4- Metotların içeriklerine yönelik görüşleri nelerdir?
- 5- Türk klarnet metotlarına ve Türk müziği öğelerinin klarnet metotlarında yer almasına yönelik görüşleri nelerdir?

Literatür Taraması

Araştırma kapsamında ilgili literatür incelendiğinde klarnet metotlarına yönelik yapılmış çalışmaların olduğu görülmektedir.

Örneğin Gök (2021) "Klarnet Eğitiminde Başlangıçta Kullanılan Tekniklerin Eğitimci Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi" adlı yüksek lisans tezinde başlangıç düzeyi klarnet eğitiminde kullanılan metotlara ilişkin öğretim elemanlarının görüşlerini almıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlarda H. Klose'nin metodunun başlangıç aşamasında en çok kullanılan metotlardan olduğu belirlenmiştir.

Şahin (2019) "Trakya Üniversitesi Devlet Konservatuvarında Ortaokul ve Lise Klarnet Eğitiminin İncelenmesi ve Metot Önerisi" adlı yüksek lisans tezinde klarnet eğitiminde temel amacın klarnet çalmayı öğrenme, geliştirme ve klarneti aktif olarak kullanabilmek olduğundan bahsetmiştir. Araştırmasında çalgıya tam hâkimiyet çalışmalarının uygulanması gerektiğini vurgulamış ve Trakya Üniversitesi Devlet Konservatuvarında uygulanmakta olan müfredat örnek gösterilerek farklı metot önerilerinde bulunmuştur.

Kaya (2016) “Klarnet Öğretim Yöntemlerinde Carl Baermann Vollständige Clarinet–Schule Op.63 Eğitim Metodu Üzerine Çalışmalar ve İncelemeler” adlı makalesinde Baermann’ın klarinet metodundan ayrıntılı bahsetmiştir. Kaya’ya göre (2016) “Günümüzün modern klarnet icracıları Baermann’ın yazdığı çalışmaları adeta yol gösterici olarak benimsemiş ve onun geliştirdiği klarnet teknikleri sayesinde kendilerini daha ileri bir seviyeye geçme fırsatı bulmaktadırlar”.

Ceylan (2010) “Başlangıç Eğitiminde Kullanılan Klarnet Metotlarının İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde klarnet eğitimcilerinin görüşleri alınarak, başlangıç eğitiminde kullandıkları klarnet metotlarının tercih sıklıkları ve tercih nedenleri belirlenmiştir.

Starling (2005) “Comprehensive musicianship: a clarinet method book curriculum and sample units” başlıklı araştırmasında bir metot önerisinde bulunmakta ve örnek öğretim birimleri sunmaktadır.

Fernández ve Muñoz (2018) “German clarinet methods during the first third of the nineteenth century: Backofen, Müller and Blatt” adlı makalesinde klarnet eğitiminde farklı bir bakış sunarak Alman klarnet eğitiminde kendi yerel metotlarının kullanıldığını belirtmiştir. Araştırmalarında Backofen, Müller ve Blatt’ın metotlarının ayrıntılı incelemesine yer veren yazarlar özellikle metotlardaki yöntemlerin yapıcı ve öğretici yönlerine odaklanarak incelemişlerdir.

Ayrıca literatürde farklı çalgıların eğitimlerinde kullanılan metotlara, etütlere ve bu metot ve etütlere ilişkin öğretim elemanı görüşlerine yer verilen çalışmalar da bulunmaktadır.

Akyol ve Şenol Sakin’in (2021) “R. Kreutzer Viyola Etüt Kitabında Bulunan 17 Numaralı Etüdün Teknik Analizi ve Etüt Hakkında Öğretim Elemanı Görüşlerinin İncelenmesi” adlı makalesinde ilgili etüdün teknik analizi yapılarak etüt ve etütte yer alan zorlukların üzerinden gelmesine yönelik öğretim elemanı görüşleri alınmıştır.

Başbuğ (2020) “Bağlama Metotlarında/Kitaplarında Görülen Farklı Terim ve Simgelerin Bağlama Eğitiminde Kullanılma Durumları” adlı doktora tezinde eğitim sürecinde, öğretilmesi gereken çeşitli teknik ve müzikal öğretilerin bir metotta/kitapta toplanması gerektiğinden bahsedip hem eğitimci hem de öğrenci için gerekli hale gelmesi gerektiğini belirtmiştir.

Orhan ve Arıcı (2015) “Viyolonsel Eğitimine Yönelik Örnek Bir Etüt Analizi” adlı makalelerinde etütlerin öneminden ve nasıl çalışılması gerektiğinden bahsetmişlerdir. Çalışmada bu aşamada etütlerin çözümlenmesi yoluyla cümlelerinin saptanması, armonik ve melodik analizlerinin yapılması gerekliliği vurgulanmıştır. Yazarlar bu yolla öğrenmenin daha çabuk ve daha kalıcı olacağı ayrıca öğrenciye kazandırılacak bu bakış açısı ile müziğe bütün olarak bakma becerilerinin geliştirilebileceğine ilişkin görüşlerini belirtmişlerdir.

Delikara (2013) “Keman Eğitimine Yönelik Bir Etüt Analiz Modeli” başlıklı makalesinde etüdün çalgı eğitimindeki öneminden bahsederek içerdiği hedeflerle eserlerin teknik ve müzikal açıdan doğru seslendirilmesinin ve yorumlanmasının amaçlandığını belirtmiştir. Araştırmanın sonucunda önemli bir eğitim materyali olarak kullanılan etütlerin gerek teknik gerekse müzikal analizlerinin yapılarak kolaylaştırıcı çalışmalarla bu sürecin desteklenmesinin gerektiğinden bahsedilmiştir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma müzik eğitimi ana bilim dalı bireysel çalgı eğitimi klarnet öğretim elemanlarının derslerinde kullandıkları metotlara yönelik görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yürütülmekte olduğundan nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması araştırmasıdır. Durum çalışması Yin’e göre “gerçek yaşamın, güncel bağlam ya da ortamın içindeki bir durumun araştırılmasını gerektirmektedir” (aktaran Creswell, 2021, s. 98). Benzer şekilde Merriam’a göre (2018, s. 40) durum (vaka) çalışması “sınırlı bir sistemin derinlemesine betimlenmesi ve incelenmesidir”. Bu açıklamalar doğrultusunda araştırmada öğretim elemanlarının kullandıkları metotlara yönelik görüşleri; metotların içerikleri, eksiklikleri ve Türk müziği öğeleri açısından derinlemesine incelenmektedir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu amaçlı örnekleme metodu ile belirlenmiştir. Merriam’a göre (2018, s. 258) “amaçlı örneklemede çalışma grubu belirli niteliklere sahip kişilerden oluşturulabilmektedir”.

Creswell'e göre (2021, s. 158) ise "amaçlı örnekleme yöntemi ilgili problem hakkında derinlemesine araştırma yapabilmek amacıyla çalışmanın amacı ve bilgi doğrultusunda zengin çalışma grupları seçilmesidir". Bu çalışmada da müzik eğitimi ana bilim dalındaki öğretim elemanlarının klarnet metotları hakkındaki görüşlerini belirleyebilmek amacıyla amaçlı örneklemin alt başlıklarından biri olan benzeşik örnekleme kullanılmıştır. Clark'a göre (1999) bazı alt grupları derinlemesine tanımlamak için tamamı benzer durum ya da kişiler çalışma grubu olarak seçilebilmektedir (Glesne, 2020, s. 31).

Araştırmada klarnet metotları hakkında öğretim elemanlarının görüşlerinin alınabilmesi amacıyla tüm müzik eğitimi ana bilim dalı klarnet öğretim elemanlarına yüz yüze, e-mail ve telefon yoluyla ulaşılmaya çalışılmıştır. Çalışmalar sonucunda araştırmaya katılmayı gönüllülük esasıyla kabul etmiş 7 öğretim elemanı ile çalışma grubu oluşturulmuştur. Tablo 1'de çalışma grubunun demografik bilgilerine yer verilmiştir.

Tablo 1.
Çalışma grubunun demografik bilgileri

Katılımcı	Üniversite	Ünvan	Mesleki deneyim/Yıl
K1	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Dr. Öğr. Üyesi	5-9
K2	Dokuz Eylül Üniversitesi	Öğr. Gör. Dr.	15-19
K3	Trakya Üniversitesi	Dr. Öğr. Üyesi	10-14
K4	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Misafir Öğretim Elemanı	1-4
K5	Gazi Üniversitesi	Misafir Öğretim Elemanı	1-4
K6	Balıkesir Üniversitesi	Misafir Öğretim Elemanı	1-4
K7	Bursa Uludağ Üniversitesi	Misafir Öğretim Elemanı	20 ve üstü

Tablo 1'e göre araştırmanın çalışma grubu yedi farklı üniversitenin müzik eğitimi ana bilim dallarında görev yapan klarnet öğretim elemanları ile oluşturulmuştur. Bu öğretim elemanlarının 2'si doktor öğretim üyesi, biri öğretim görevlisi doktor ve 4'ü misafir öğretim elemanıdır.

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada klarnet öğretim elemanlarının klarnet metotlarına yönelik görüşlerinin belirlenebilmesi amacıyla görüşmeler yapılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinde veri toplama tekniklerinden biri olan görüşme yöntemi Merriam'a göre (2018, s. 85) araştırmayı yürüten görüşmeci ve araştırılan katılımcının birlikte yer aldığı, alana yönelik hazırlanmış olan sorulara odaklanarak birlikte aktarım süreci olarak tanımlanmıştır.

Görüşmelerin gerçekleştirilmesi amacıyla araştırmacılar tarafından literatür taraması da yapılarak görüşme formu hazırlanmıştır. Formun içeriğinde kişisel bilgilerin ve araştırmaya yönelik soruların yer aldığı bölümler bulunmaktadır. Görüşme formunda klarnet öğretim elemanlarına metot gereksinimleri, kullanılan klarnet metotları, bu metotların içerikleri, yeterlikleri, Türk klarnet metotları ve Türk müziği öğelerinin klarnet metotlarında yer alma durumuna yönelik 10 soru yer almaktadır. Formun anlaşılabilirliği, soruların içerikleri ve araştırmaya katkısının uygunluğunun belirlenebilmesi amacıyla hazırlanan görüşme formu klarnet eğitimi ve müzik eğitimi ile nitel araştırma yöntemleri alanlarında çalışan uzmanlara gösterilerek fikirler alınmıştır. Alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda görüşme formuna son şekli verilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada veriler toplanma süreci araştırmacının katılımcı öğretim elemanları ile "Google Formlar" aracılığıyla yapılmıştır. Yapılan tüm görüşmeler ayrı ayrı çözümlenmiş, elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile çözümlenerek tema ve kodlar oluşturulmuştur.

Başkale'ye göre (2016) nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirlik göstergeleri, nicel araştırmalarda olduğu gibi sayısal veriler ile kanıtlanamamaktadır. Guba ve Lincoln (1985) bu nedenle nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirlik göstergelerini belirtmek için daha uygun alternatif olan inanılabilirlik, güvenilebilirlik, onaylanabilirlik ve aktarılabilirlik tanımlar kullanmışlardır (Başkale, 2016). Araştırmanın güvenilebilirlik basamağı araştırmacı üçgenleme ile sağlanmaya çalışılmıştır. Araştırmanın aktarılabilirlik basamağı için çalışma grubu seçiminin nasıl yapıldığı ve katılımcıların özellikleri açıkça belirtilmiştir. Bunun yanı sıra

onaylanabilirlik basamağı adına araştırmada elde edilen veriler tema ve kodlara ayrılmış, katılımcıların örnek ifadeleri açıkça belirtilmiştir. Kullanılan yöntem ve prosedürlere ayrıntılı yer verilmiştir. Yapılan görüşmeler sonrasında araştırmacılar tarafından oluşturulan tema ve kodlar müzik eğitimi ve nitel araştırma alanlarında çalışan uzmanların görüşüne sunulmuş ve tutarlık yüzdesi hesaplaması yapılmıştır. “P (Tutarlılık Yüzdesi)= Na (iki formda aynı kodlanan madde sayısı)×100/Nt (bir formda bulunan toplam madde sayısı)” (Çepni, 2009:196) formülü ile hesaplanan tutarlık yüzdesi 76,76 olarak belirlenmiştir. Bu rakamın 70’den yüksek olması araştırmadan elde edilen verilerin çözümlenmesinde oluşturulan tema ve kodların tutarlı olduğunu belirtmektedir.

Araştırmanın Etik İzinleri

Yapılan bu çalışmada araştırma etiği ilkeleri gözetilmiş olup gerekli etik kurul izinleri alınmıştır. Etik kurul izni kapsamında; Bursa Uludağ Üniversitesi Araştırma ve Yayın Etik Kurulları Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulundan 26 Kasım 2021 oturum tarihli ve 2021/10 sayılı belge alınmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde müzik eğitimi ana bilim dalında görev yapan klarnet öğretim elemanlarının klarnet metotlarına yönelik görüşlerine ve ilgili görüşmeler sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Katılımcılara klarnet metotlarından beklentileri sorulmuş ve elde edilen verilerden Tablo 2’deki tema ve kodlara ulaşılmıştır.

Tablo 2.

Katılımcıların klarnet metotlarından beklentilerine yönelik görüşleri

Tema	Kodlar	Katılımcılar
Klarnet Metotlarından Beklentiler	Görseller	K1
	Ton kavramı	K1, K7
	Başlangıç, orta ve üst seviye egzersizler	K1, K4
	Gam çalışmaları	K1
	Gam çalışmalarına yönelik düetler	K1
	Etüt	K1
	Düet	K1
	Müzikal dinamikler	K1, K4
	Avrupa standartlarında Türk müziği eğitimi	K2
	Teknik gelişim	K3, K5, K7
	Müzikal bütünlük/beceri	K4, K5
	Kapsayıcı ve planlı/sistemik	K4, K6

Tablo 2 incelendiğinde katılımcıların klarnet metotlarına yönelik olarak görseller, ton kavramına yönelik bilgiler, teknik gelişimi destekleyecek farklı seviyeler için egzersizler, gam çalışmaları ve bu çalışmalara yönelik düetler, müzikal bütünlük/beceri geliştirecek farklı seviyelerde etütler, müzikal dinamikler, Avrupa standartlarında Türk müziği eğitimine yönelik bilgiler içermesinin yanı sıra metotların kapsayıcı, planlı ve sistemik olması gerektiğini belirttikleri görülmektedir.

Katılımcıların “Klarnet Metotlarından Beklentiler” temasına yönelik görüşleri aşağıda yer almaktadır.

“Klarneti tutma, klarnetle duruş (postür), dudak pozisyonu, doğru nefes alma teknikleri vb. gibi temel konuların görsellerle anlatımını içermelidir. Ton kavramı anlatılmalı, doğru ve güzel bir ton elde etmenin yolları gösterilmelidir. Parmakların ve seslerin yerlerini gösteren bir görsel (finger chart) verilmelidir. Büyük birimli notalarla başlayan başlangıç egzersizlerine yer vererek nefes/ton/teknik konularına temel oluşturmalarıdır. Kromatik seslerin öğretiminin ardından ilk gam çalışmalarına yer vermeli ve hocanın öğrencisi ile birlikte gam dizileri, arpej, üçlü çıkışlar vb. çalışmalarını yapabilmelerine yönelik düetler yer almalıdır. Her tona yönelik küçük etütler, düetler yer almalı; bu çalışmalarda artikülasyon ve müzikal dinamiklere yer verilmelidir. Tüm gamların bitirilmesinin ardından çeşitli tonlarda orta ve üst düzey etüt ve egzersizlere yer verilerek öğrenciyi zor eserlere hazırlayabilmelidir” (K1).

“Türk müzik eğitimini Avrupa standartlarına yaklaştırılmasını sağlamak” (K2).

“Öğrencilerin teknik olarak doğru yönde ilerlemesini sağlaması” (K3).

“Belli teknik zorlukları sistematik olarak zorlaştırması, etütler içerisinde müzikal bütünlük ve kullanılabilir dinamiklerin belli bir yoğunlukta olması. Zor parmak pozisyonları için ayrıca egzersiz önermesi” (K4).

“Metodun öğrencinin seviyesine göre teknik ve müzikal becerilerini geliştirmesine yönelik olması” (K5).

“Kapsayıcı ve planlı olması” (K6).

“Ton gelişimi için uzun seslerin üflenmesine yönelik egzersizler ve parmak egzersizleri” (K7).

Katılımcılara kullandıkları klarnet metotları sorulmuş ve elde edilen verilerden Tablo 3’deki tema ve kodlara ulaşılmıştır.

Tablo 3.

Katılımcıların kullandıkları klarnet metotları

Tema	Kodlar	Katılımcılar
Kullanılan Metotlar	H. Klose- Methode Complete de Clarinette	K1, K2, K4, K5, K6, K7
	C. Baermann- Klarinett Schule	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7
	J. X. Lefevre – Methode de Clarinette	K1
	C. F. Albert- 24 Varied Scales and Exercises for Clarinet	K1
	A. Périer- 22 Etudes Modernes pour la Clarinette	K1
	P. Jeanjean- Vade-Mecum du Clarinettiste	K1, K4
	L. Wiedmann- Clarinet Studies	K1
	C. Rose- 32 Etudes for Clarinet	K1, K5
	G. Dangain- Cahier De Gammes Clarinet	K2
	S. Razonov- Clarinet School	K3
	R. Bonetti-Enjoy Playing the Clarinet	K5
	E. F. Lira – Curso de Clarinete	K5
	J. Friedel - Etüden Für Klarinette	K5
	G. Lacour- 50 Etudes	K5
	V. Blancou - Quarante Etudes	K5
	T. Horn- 20 Easy Recorderduets for Children	K5
	S. M. Rachel- 158 Saxophone Exercises	K5
	H. Klose - Etudes et Exercices 1-2	K5
V. Gambaro- 21 Capricci per Clarinetto	K5	
J. Snaveley- Clarinet Studies on the Intermediate Level	K6	

Tablo 3’te klarnet öğretim elamanlarının klarnet derslerinde kullandıkları metotlara yer verilmiştir. Buna göre katılımcıların H. Klose’nin “*Methode Complete de Clarinette*” ve C. Baermann’ın “*Klarinett Schule*” metotlarını derslerinde sıklıkla kullandığı belirlenmiştir.

Katılımcılara kullandıkları klarnet metotlarını hangi amaçlara yönelik kullandıkları sorulmuş ve elde edilen verilerden Tablo 4’teki tema ve kodlara ulaşılmıştır.

Tablo 4.

Katılımcıların “Amaçlar” temasına yönelik görüşleri

Tema	Kodlar	Katılımcılar
Amaçlar	Parmak tekniği gelişimi	K1, K7
	Teknik beceri/gelişim	K1, K2, K3, K4, K5, K6
	Müzikal gelişim/müzikalite	K2, K3, K5, K6, K7
	Etüt ve esere hazırlık	K2, K3, K5
	Çalgı hâkimiyeti	K5

Tablo 4 incelendiğinde katılımcıların kullandıkları metotlar ile öncelikli olarak teknik ve müzikal beceri/gelişim amaçladıkları bunun yanı sıra etüt ve eserlere hazırlık amaçlarıyla bu metotları kullandıkları belirlenmiştir. Ayrıca teknik gelişim ile alakalı olarak parmak tekniği gelişimi ve çalgı hâkimiyeti de amaçlar arasında yer almaktadır.

Bazı katılımcıların “Amaçlar” temasına yönelik görüşleri aşağıda yer almaktadır.

“Metotları öğrencilerin düzeylerine göre belirliyorum ve çoğunlukla gamlar, arpejler vb. ile parmak

tekniklerini geliştirmeyi hedefliyorum. Daha sonra çeşitli etüt kitapları ile müzikal dinamikler, farklı tartımlar, teknik beceri gibi konularda gelişmelerini sağlamaya çalışıyorum” (K1).

“Teknik beceri, müzikal gelişim, eserlere hazırlık” (K2).

“Bütün amaçlar için ama öğrencinin seviyesine göre bu amaçların bazıları daha yoğun kullanıyorum” (K3).

“Parmakların ve kol omuz hareketlerinin belli bir alışkanlığa dönüşmesi için öncelikle teknik rahatlığa erişmek gerektiğini düşünüyorum” (K4).

“Yukarıda belirtmiş olduğum metotlar teknik beceri-müzikalite ve bütün tonlarda çalgı hakimiyetinin sağlanmasına yöneliktir. Aynı zamanda gamların farklı dizemlerinin hakim olduğu metot ve egzersiz kitapları sayesinde öğrencilerin etüt ve eserlere daha iyi hazırlanmasını hedeflemektedir” (K5).

Katılımcılara kullandıkları metotların öğrencilerin seviyelerine göre tercihlerini etkileyip etkilemediği sorulmuştur. Elde edilen verilerden Tablo 5’deki tema ve kodlara ulaşılmıştır.

Tablo 5.

Katılımcıların “Amaçlar” temasına yönelik görüşleri

Tema	Kodlar	Katılımcılar
Öğrenci Seviyesi	Tercihli etkiler	K1, K2, K4, K5, K6, K7
	Tercihli etkilemez	K3

Tablo 5 incelendiğinde katılımcı öğretim elemanlarının çoğunun metot tercihlerinde öğrenci seviyesini gözetmediği belirlenmiştir. Bunun yanı sıra bir katılımcı “Öğrenci seviyesi metodu etkilemez” (K3) cevabı vermiştir.

Bazı katılımcıların “Öğrenci Seviyesi” temasına ilişkin görüşleri aşağıda yer almaktadır.

“Etkiliyor. Örneğin gamlar için Baermann, başlangıç seviyesindeki öğrencilerim için uygun olmuyor. Ya da ileri seviyedeki öğrencilerimde Klose’yi gamlar için tercih etmiyorum. Klose yerine Baermann op. 63 No:2’yi gamlar ve kolay etütler için kullanırken, ileri düzey öğrenciler için Baermann op. 63 No:3’ünü gamlar için kullanıyorum. Ancak Baermann op. 63 No:3’ün gamlar vb. için en uygun metot olduğunu düşünüyorum” (K1).

Etkiliyor. Her kişi kendine özerk” (K2).

“Evet etkiler... Beginner seviyede olanların kesinlikle öncelikle sağlıklı ses üretmeleri için daha çok kendi sesini bulma çalışması yaparım. Parmak tekniği ikinci sırada yer alır ki bu teknik çalışmalar oldukça müzikal yumuşak bir çalışma şeklinde ilerler (K4).

“Evet. Öğrencilerimin kendi bakış açısına göre hangi konuda bilgi ve beceri eksiklikleri varsa o konuda metot seçmeye özen gösteriyorum. Kimi zaman eksikliklerini düşünerek motivasyonlarının düşmemesi adına da hakim oldukları alanlara yönelik metot seçimleri yapmaktayım” (K5).

“Evet etkiliyor. Başlangıç metotları aynı fakat zamanla öğrencinin seviyesine göre farklı metotlar uygulamaktayım” (K6).

Katılımcılara kullandıkları mevcut metotlar hakkında görüşleri sorulmuştur. Elde edilen verilerden “Metotlar” teması ve içerik, müzikal gelişime katkı, eser seslendirmeye katkı ve eksiklikler alt temaları oluşturulmuştur. Oluşturulan tema, alt tema ve kodlar Tablo 6’da gösterilmektedir.

Tablo 6.

Katılımcıların kullandıkları metotlara yönelik görüşleri

Tema	Alt Temalar	Kodlar	Katılımcılar
Metotlar	İçerik	Yeterli	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7
		Yeterli	K1, K2, K5, K7
	Müzikal gelişime katkı	Yetersiz	K4, K6
		Metot değişikliği	K3
		Öğretim elemanı yol göstermeli	K4, K5
	Eser seslendirmeye katkı	Yeterli	K1, K2, K3, K4, K7
		Yetersiz	K5
	Eksiklikler	Aksak ritimler	K1
		Daha kısa metot	K2
		Eğlenceli	K2
Açıklamalar		K3	
Güncel görseller		K4	
Güncel içerik		K6	
Teknik egzersizleri destekler eser		K6	

Tablo 6 incelendiğinde katılımcıların tümünün kullandıkları metotların içerik açısından yeterli bulunduğu belirlenmiştir. Bunun yanı sıra ilgili konuyu daha derinlemesine araştırmak amacıyla sorulan sorulardan elde edilen bulgulardan katılımcıların kullandıkları metotları müzikal gelişime katkısı açısından yeterli (3) ve yetersiz (2) bulunduğu, gerektiğinde metot değişikliği yaptıkları ve öğretim elemanlarının bu konuda yol göstermesi gerektiği görüşünde oldukları görülmektedir. Katılımcıların çoğu kullandıkları metotları eser seslendirmeye katkısı açısından yeterli bulmaktadır. Bunların yanı sıra metot eksiklikleri aksak ritimler, çağdaş (modern) teknikler, daha kısa ve eğlenceli metotlar, teknik egzersizlerin açıklamaları, güncel görsel ve içerikler ile teknik egzersizleri destekler eserlerin yer alması gerektiği katılımcılar tarafından belirtilmiştir.

Bazı katılımcıların “Metotlar” temasının “İçerik” alt temasına yönelik görüşleri aşağıda yer almaktadır.

“Ben kullandığım metotları yeterli buluyorum ancak aksak ritimlerle ilgili öğrencilerin gelişimlerine katkı sağlayacak bir Türk Klarnet Etüt Kitabı ihtiyacı olduğunu sürekli hissediyorum” (K1).

“Yeterli. Süreç içerisinde metot seviyesi değiştirilebilir” (K3).

“Dört sene az bir süre olmakla beraber doğru metot seçimleri ile belli zorlukların aşılabileceğini umuyorum. Temel yapıyı oluşturacak şekilde dört yıllık çalışmayı iyi planlamak gerekiyor. Metotların belli bölümlerine öncelik verilebilir. İhtiyaca göre” (K4).

Bazı katılımcıların “Metotlar” temasının “Müzikal gelişime katkı” alt temasına yönelik görüşleri aşağıda yer almaktadır.

“Öğrencinin gelişimine süreç içerisinde ki seviyesine göre değişir. Yetersiz olduğunda farklı metotlara geçilir” (K3).

“Teknik ve müzikal gelişim asla birbirinden ayrı düşünülemezdir. Hatta önde müzik olmalıdır. Parmaklar parça çalışma ile yeterli ve doğru kalitede tekrar ile aşılabacaktır. Dolayısıyla metotların içerisinde yeterli müzikal gelişim ögesi olmamakla beraber biz ekleyebiliriz, daha keyifli çalışılıyor...” (K4).

“Evet, ama bu konu ile ilgili sadece metot değil soyut bir kavram olan müzikalitenin daha anlaşılır olması adına kendi tecrübelerimi de aktarıp öğrencilerimin kendi müzikal anlayışlarını bulmaları için örneklendirerek ve konuşarak yol göstermekteyim” (K5).

Bazı katılımcıların “Metotlar” temasının “Eser seslendirmeye katkı” alt temasına yönelik görüşleri aşağıda yer almaktadır.

“Evet, teknik olarak öyle olduklarını düşünüyorum. Klasik eserlerde klarnet için 1-4-5 dereceler de kurulu arpej gam ve kromatiklerden oluşan eserler ilk basamağı oluşturur. Metotlar bunlara teknik olarak yanıt vermektedir” (K4).

Bazı katılımcıların “Metotlar” temasının “Eksiklikler” alt temasına yönelik görüşleri aşağıda yer almaktadır.

“Genel anlamda düşünüldüğünde metotların herhangi bir eksiği yok denilebilir. Çünkü zaten birbirlerinin eksiklerini tamamlıyorlar. Ancak 5a’da belirttiğim eksikliği sürekli yaşıyorum (Türk Klarnet Etüt Kitabı ihtiyacı)” (K1).

“Daha kısa ve eğlenceli metotlar olabilir” (K2).

“Teknik egzersizlerin açıklamaları olsa daha eğitici olabilir” (K3).

“Teknik olarak bir eksiklik yok fakat bence daha güncel bir görsel kullanılmalı” (K4).

“İçerisinde teknik egzersizleri destekleyici eserleri kapsamamaktadırlar. Ve güncel olmadıkları için çoğu zaman sıkıcı olabiliyor” (K6).

“Çağdaş eserlerde istenilen teknikleri barındırmaması. Ama genel olarak geliştirici ve toparlayıcıdır” (K7).

Katılımcılara ülkemizde hazırlanmış Türk klarnet metotlarının mevcut durumu, ihtiyaç durumu, Türk müziği öğeleri içerme ihtiyacı ve çağdaş Türk müziği eserlerine hazırlık içerikli olmasının sağlayacağı katkılara yönelik görüşleri sorulmuştur. Elde edilen verilerden oluşturulmuş “Türk Klarnet Metotları” teması ve ilgili kodlar Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 7.

Katılımcıların kullandıkları metotlara yönelik görüşleri

Tema	Alt Tema	Kodlar	Katılımcılar
Türk Klarnet Metotları	Mevcut durum	Yetersiz	K1, K3, K4
		Bilgim yok	K2, K5, K6, K7
	İhtiyaç durumu	Sayıları arttırılmalı	K1
		İhtiyaç var	K1, K2, K3, K4, K6, K7
		Gerek yok	K5
Türk müziği öğeleri içerme durumu	İçermeli	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7	
Çağdaş Türk müziği eserlerine hazırlık	Katkı/kolaylık sağlar Sağlamaz	K1, K2, K3, K4, K5, K7 K6	

Tablo 7 incelendiğinde katılımcıların Türk klarnet metotlarına yönelik yetersiz (3) ve bilgim yok (4) yönünde görüş belirttiği görülmektedir. Ayrıca çoğu katılımcı ihtiyaç var ve sayıları arttırılmalı yönünde görüş belirtmiş olup bir katılımcı böyle bir ihtiyacın olmadığını söylemiştir. Tüm katılımcıların Türk klarnet metotlarının Türk müziği öğeleri içermesi yönünde ortak görüşleri bulunmaktadır. Bunun yanı sıra çoğu katılımcı Türk klarnet metotlarının çağdaş Türk müziği eserlerini seslendirmede katkı ve kolaylık sağlayacağını düşünmekle birlikte bir katılımcı katkı sağlamayacağı yönünde cevap vermiştir.

Bazı katılımcıların “Türk Klarnet Metotları” temasının “Mevcut durum” alt temasına yönelik görüşleri aşağıda yer almaktadır.

“Literatürde yer alan kitapların varlığı önemli ve bu konuda adımlar atılmış olması mutluluk verici ancak henüz çok kapsamlı ve besteleme bakımından çok sevilecek bir metottan bahsedemiyoruz” (K1).

“Piyasada gördüklerim oldukça zayıf durumdalar... Ama kendi sistematığının oluşturmaya çalışan arkadaşlar var... Daha ziyade günlük hobi çalışmalarına yönelik içerikler de olsa mekanizmayı tanımalarını sağlar (K4).

“Çok yetersiz” (K3).

“Bilgim yok, batı müziği eğitimi veriyorum” (K2).

“Bu metotlar hakkında yeterli bilgiye sahip değilim” (K5).

“Benim bir bilgim yok si bemol klarnet için yazılmış Türk klarnet metodu olduğunu bilmiyorum (K6).

Bazı katılımcıların “Türk Klarnet Metotları” temasının “İhtiyaç durumu” alt temasına yönelik görüşleri aşağıda yer almaktadır.

“Sayıları arttırılmalı. Böyle bir ihtiyaç var. Çağdaş Türk Müziği ile ilgili temel oluşturacak, aksak ritimlerle bestelenmiş müzikal etütleri içeren bir metot ulusal ve uluslararası düzeyde klarnet eğitimine katkı sağlayacaktır” (K1).

“İhtiyaç vardır elbette. Ayrıca metot içerisinde Türk müziği için bek kamış ve diğer malzeme seçimlerinin belli bir kaliteye oturtulması önerileri sunulabilir (K4).

“Klarnetin tarihi Avrupa’da başladığı için gelişmesine yönelik kaynaklar kuşaklarca aktarılmış şekilde mevcuttur. Bu nedenle tekrardan aynı konuların farklı şekillerde aktarılmasını gerek görmemekteyim (K5).

Bazı katılımcıların “Türk Klarnet Metotları” temasının “Türk müziği öğeleri içerme durumu” alt temasına yönelik görüşleri aşağıda yer almaktadır.

“Evet içermelidir. Geleneksel halk müziği ve Türk sanat müziği ile batı müziği yapısını birbirine geçiren bölümlerden oluşabilir (K4).

“Türk müziği melodilerini içeren bir kaynak yerine makamsal dizileri ve onlara yönelik teknik çalışmalar (arpej-tiers vb.) içeren bir egzersiz metodu hazırlanmasının daha yararlı olacağını düşünüyorum (K5).

“Kendi ulusal müziğimizin öğelerini barındıran bir metot farklı bir bakış açısı oluşturabilir ve güncel eserler olduğu için öğrencileri iyi anlamda güdüler Türk müziği öğeleri olmalı ayrıca makamsal bilgilerde içermelidir (K6).

“Gerekli, Türk bestecilerin eserleri için hazırlayıcı ritmik ve melodik etütler içermelidir” (K7).

Bazı katılımcıların “Türk Klarnet Metotları” temasının “Çağdaş Türk müziği eserlerine hazırlık” alt temasına yönelik görüşleri aşağıda yer almaktadır.

“Temel oluşturacak ve katkı sağlayacaktır (K1).

“Diğer tüm enstrümanlar ve klarnet için yazılmış çağdaş Türk müziği eserlerinde uygulanmış makamlara öncelik vererek başlanabilir” (K4).

“Hayır, sağlamaz çağdaş Türk müziği klarnet Eserleri çoğunlukla batı müziği teknikleri ile yazılmıştır” (K6).

Katılımcılara ileride yapılacak bu alandaki çalışmalara ışık tutabilecek görüşlerin belirlenmesi amacıyla “Sizce müzik eğitimi ana bilim dalı klarnet öğrencilerine yönelik yeni bir metot oluşturulacak/hazırlanacak olsa içeriğinde neler olmalıdır? Literatürde var olan metotlardan farkı ne olmalıdır? Ne tür kazanımlara yönelik hazırlanmalıdır?” soruları sorulmuştur. Elde edilen verilerden “Yeni Bir Metot” teması ile içerik, farklılık ve kazanımlar alt temalarına yönelik pek çok kod oluşturulmuştur.

Tablo 8.

Katılımcıların klarnet öğrencilerine yönelik yeni bir metot oluşturulması

Tema	Alt Temalar	Kodlar	Katılımcılar
Yeni Bir Metot	İçerik	Temel başlangıç bilgilerine yönelik görseller	K1
		Ton kavramı	K1
		Parmak pozisyonu tablosu	K1
		Egzersizler	K1
		Seslerin öğretimi	K1
		Gam çalışmaları	K1
		Etütler	K1
		Düetler	K1
		Orta ve üst seviye etüt ve egzersizler	K1
		12 ton tekniğine yönelik bilgiler	K2
		Modern teknikler	K2
		Türk müziği öğeleri/ Aksak ritimler	K1, K2, K4
		Teknik ve müzikal terimlerin açıklaması	K3
		Çağdaş Türk klarnet repertuarından pasajlar	K4
	Soyut kavramların somut açıklamaları	K5	
	Yenilikçi yaklaşımlar	K6	
	Çağdaş etüt ve eser	K7	
	Farklılık	Elektronik müzik öğeleri	K2
		Teknik düzey	K3
		Çağdaş Türk klarnet repertuarından pasajlar	K4
		Geleneksel Türk müziği öğeleri	K4
		Çalışma önerileri	K4
		Öğrencilere uyarılar	K4
		Öğretmenlere not boşluğu	K4
		Farklı formlar	K4
		Düetler	K4
		Soyut kavramların somut açıklamaları	K5
		Marşlar	K6
Çocuk şarkıları		K6	
Çağdaş etüt ve eser		K7	
Kazanımlar		Makam	K1
	Aksak ritimler	K1	
	Farklı tür örnekleri	K2	
	Teknolojik yaklaşımlar	K2	
	Teknik kazanımlar	K3	
	Batı ve Türk müziği yapıları	K4	
	Öğrencinin kendi tınısını bulması	K5	
	Eğitim müziği	K6	
	Dil tekniği	K7	
	Nefes gelişimi	K7	

Tablo 8 incelendiğinde neredeyse her katılımcının bu soruları farklı açılardan değerlendirerek görüş bildirdiği anlaşılmaktadır. Böylelikle klarnet metotlarına yönelik içerik beklentileri, farklılıklar ve hangi kazanımlara yönelik hazırlanması gerektiği yönünde epeyce zengin görüşler elde edilmiştir. Tablo incelendiğinde katılımcıların yeni bir metotta yer alması gereken içeriklerin başlangıç temel bilgilerinin ne şekilde görselleştirilmesi gerektiğinin yanı sıra diğer metotlardakilere benzer gam çalışmaları, dil tekniği, nefes gelişimi, farklı seviyelerde egzersiz, etüt ve eserlerin yer alması gerektiğini belirttiği bunun yanı sıra Türk müziği öğelerini ve Çağdaş Türk müziği repertuarından pasajlar ve modern teknikler, çağdaş etüt ve eserler, 12 ton tekniği vb. yenilikçi yaklaşımların da yer alması gerektiği yönünde görüş bildirdikleri görülmektedir.

Katılımcıların “Yeni Bir Metot” temasının “İçerik” alt temasına yönelik görüşleri aşağıda yer almaktadır.

“Yukarıda da yazdığım konuları buraya tekrar yazıyorum. En alt sıraya aksak ritimler ve Türk Müziği Makamlarını Tampere sistemde duyuracak etütler eklenebilir. Klarneti tutma, klarnetle duruş (postür), dudak pozisyonu, doğru nefes alma teknikleri vb. gibi temel konuların görsellerle anlatımını içermelidir. Ton kavramı anlatılmalı, doğru ve güzel bir ton elde etmenin yolları gösterilmelidir. Parmakların ve seslerin yerlerini gösteren bir görsel (finger chart) verilmelidir. Büyük birimli notalarla başlayan başlangıç egzersizlerine yer vererek nefes/ton/teknik konularına temel oluşturmalıdır. Kromatik seslerin öğretiminin ardından ilk gam çalışmalarına yer vermeli ve hocanın öğrencisi ile birlikte gam dizileri, arpej, üçlü çıkışlar vb. çalışmalarını yapabilmelerine yönelik düetler yer almalıdır. Her tona yönelik küçük etütler, düetler yer almalı; bu çalışmalarda artikülasyon ve müzikal dinamiklere yer verilmelidir. Tüm gamların bitirilmesinin ardından çeşitli tonlarda orta ve üst düzey etüt ve egzersizlere yer verilerek öğrenciyi zor eserlere hazırlayabilmelidir” (K1).

“12 ton, modern müzik, Türk müziği örnekleri olabilir” (K2).

“İçeriği teknik ve müzikal terimler bakımından açıklamalı olmalı” (K3).

“Türk müziği yapısına hakim olmak gerekir. Basit ve bileşik makamlarda batı müziğinde çok seslendirme uygulamalarına değinebilir. Türk müziği yapısına göre bek kamış ve klarnet seçimi yapılması alternatifleri önerebilir. Aynı zamanda çağdaş türk müziği eserlerinde geçen pasajları zorluk derecelerine göre içerebilir bir bölümünde. Neden ve nasıl canlanacağına öneri getirebilir (K4).

“Sözel olarak aslında hep duyduğumuz ama tam olarak bilmediğimiz belki de anlamlandıramadığımız kavramları (renk-tını-yumuşak/sert çalma, sıcak hava/soğuk hava vb.) açıklayan bir el kitapçığının hazırlanmasında yarar görüyorum” (K5).

“İçeriği daha yenilikçi MEB bağlı okullarda kullanılmak üzere seçilmiş parçalar olmalıdır” (K6).

“Var olan metotlardan farklı olarak 20. ve 21. Yüzyıl bestecilerine yönelik çağdaş etütler, eserler konulabilir” (K7).

Bazı katılımcıların “Yeni Bir Metot” temasının “Farklılık” alt temasına yönelik görüşleri aşağıda yer almaktadır.

“Elektronik müzik ile birleştirilebilir” (K2).

“Yabancı metodların teknik düzeyinde olması yeterli. Zira böyle bir Türkçe metot yok” (K3).

“Türk çağdaş müzik eserlerinden pasajlar, bu pasajlara benzer etüt ve egzersizler içermelidir. Ayrıca benzer yapıda geleneksel Türk müziği örnekleri ile pekiştirilebilir. Neden yaptığımızı, nasıl çalışılması gerektiğini anlatması faydalı olacaktır” (K4).

“Bildığımız üzere bütün müzisyenler aynı etüd-metot-eser veya notaları çalsa dahi herkesin çalışmada bir farklılık bulunmaktadır. Bu farklılığın nedeni yukarıda bahsetmiş olduğum soyut ama bir o kadar da somut olan kavramlarla ilgilidir. Metodun bu kavramların açıklanmasına yönelik olması oldukça büyük bir fark yaratabilir” (K5).

“Marşlar, çocuk şarkıları” (K6).

Katılımcıların “Yeni Bir Metot” temasının “Kazanımlar” alt temasına yönelik görüşleri aşağıda yer almaktadır.

“Makamları tanımaya ve aksak ritimleri pekiştirmeye yönelik kazanımları olmalıdır (K1).

“Ufku açmak, değişik türlerden örnekler ve dönemin teknolojisine uygun bir metot” (K2).

“Teknik kazanımlar” (K3).

“Basitten zora doğru, batı ve Türk müziği yapılarını ortak ve farklı yönleri ile bir veya iki örnek üzerinden ele alarak ilerleme ilerlenebilir Öğrencilere yalnız başlarına çalışırken de rehberlik edecek notlar uyarılar olmalı, öğretmen için not alabileceği minik boşluklar bırakılabilir. Düet vb. farklı formlar ile beslenebilir” (K4).

“Enstrümanımız bizim bir parçamızdır. Ailemiz ve arkadaşlarımızdan belki de daha fazla vakit geçirdiğimiz enstrümanımız zaman içerisinde bizim kendimizi dışı aktarım aracımız haline dönüşmektedir. Bu nedenle bu metot sayesinde bir müzisyenin kendi sesini bulabilecek olması en büyük kazanımdır” (K5).

“Eğitim müziği” (K6).

“Dil tekniği konusunda (staccato, detaşe) nefes gelişimi açısından legato etütler” (K7).

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Gerçekleştirilen araştırma ile müzik eğitimi ana bilim dallarında görev yapan klarnet öğretmenlerinin metotlar hakkındaki görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda klarnet öğretim elemanlarının klarnet metotlarından beklentileri sorulmuştur. Elde edilen bulgulardan öğretim elemanlarının klarnet

metotlarına yönelik olarak görseller, ton kavramına yönelik bilgiler, teknik gelişimi destekleyecek farklı seviyeler için egzersizler, gam çalışmaları ve bu çalışmalara yönelik düetler, müzikal bütünlük/beceri geliştirecek farklı seviyelerde etütler, müzikal dinamikler, Avrupa standartlarında Türk müziği eğitime yönelik bilgiler ile kapsayıcı, planlı ve sistematik olmasına yönelik beklentilerinin olduğu sonucuna varılmıştır. Benzer bir konuda çalışan Girgin'in (2019) araştırması incelendiğinde müzik öğretmeni adaylarının çalgı metotlarından beklentilerinin "kolaydan zora doğru ilerlemeli, bireysel özellikleri göz önünde bulundurmalı, kazanımları belirlenmiş olmalı ve yaparak-yaşayarak öğrenme sağlamalı" görüşleri belirlenmiştir. Her iki çalışma kıyaslandığında hem öğretim elemanlarının hem de müzik öğretmeni adaylarının metotlardan farklı seviyeleri gözetecek egzersiz, etüt vb. çalışmalar içermesi gerektiğini belirtmektedir.

Araştırmada katılımcılara kullandıkları klarnet metotları sorulmuştur. Klarnet öğretim elamanlarının tümü ortak görüş bildirerek "C. Baermann - Klarinett Schule" metot kitabını kullandıklarını belirtmişlerdir. Kaya'da (2016) çalışmasında Baermann'ın metodunun klarnet eğitmenleri için öneminden ayrıntılı bahsetmiştir. Bunun yanı sıra sıklıkla kullanılan diğer bir metot "H. Klose - Methode Complete de Clarinette"dir. Bunun yanı sıra öğretim elemanlarının çok çeşitli klarnet metotlarına derslerinde yer verdiği belirlenmiştir. Benzer şekilde Ceylan (2010) araştırmasında H. Klose "Methode Complete de Clarinette" metodunun katılımcı tüm klarnet eğitmenleri tarafından kullanıldığı sonucuna varmıştır. Bununla birlikte araştırmada adı geçen dört metot daha bulunmaktadır. Oysa elde edilen sonuçlardan klarnet eğitmenlerinin çok çeşitli metotlardan yararlandığı görülmektedir. Bu iki çalışma arasındaki farklılık Ceylan (2010)'ın araştırmasını sadece başlangıç düzeyi metotlara yönelik gerçekleştirmiş olmasının ve bu araştırmada dört yıllık müzik eğitimi ana bilim dallarındaki klarnet eğitimine yönelik metotların araştırılmasından kaynaklanmaktadır.

Araştırmada katılımcılara kullandıkları metotların öğrencilerin seviyelerine göre tercihlerini etkileyip etkilemediği sorulmuş ve öğretim elamanlarının çoğunun metot tercihlerinde öğrenci seviyesi gözetildiği belirlenmiştir. Bunun yanı sıra bir katılımcı öğrenci seviyesinin metot tercihini etkilemediği yönünde görüş bildirdiği belirlenmiştir. Yukarıda öğretim elemanlarının kullandıkları metotlara yönelik elde edilen bulgular incelendiğinde katılımcıların klarnet eğitiminde çok çeşitli metotlar (20) kullandığı belirlenmiştir. Bu kadar çeşitli metot kullanımına yönelik veriler öğretim elemanlarının öğrencilerin seviyelerine göre metot tercihlerini belirledikleri sonucunu da destekler niteliktedir.

Araştırmada katılımcılara kullandıkları mevcut metotların içerikleri, müzikal gelişime katkısı, eser seslendirmeye katkısı ve eksikliklerine yönelik görüşleri sorulmuştur. Katılımcıların tümünün kullandıkları metotların içerik açısından yeterli bulduğu sonucuna varılmıştır. Bunun yanı sıra ilgili konuyu daha derinlemesine araştırmak amacıyla sorulan sorular yoluyla elde edilen bulgulardan sadece üç katılımcının metotları yeterli bulduğu, iki katılımcının yetersiz bulmasının yanı sıra bu eksikliklerin öğretim elemanının yol göstermesiyle giderilebileceğini belirttiği belirlenmiştir. Ayrıca müzikal gelişim açısından eksikliklerin metot değişikliği ile giderilebileceği de belirtilmiştir. Çoğu katılımcı metotların eser seslendirmeye katkısı olduğu yönünde görüş belirttiği görülmektedir. Katılımcılar metotların eksikliklerine yönelik olarak aksak ritimler, daha kısa ve eğlenceli metotlar, teknik egzersizlerin açıklamaları, güncel görsel ve içerikler ile teknik egzersizleri destekler eserlerin yer alması gerektiği yönünde cevaplar vermişlerdir.

Benzer şekilde Girgin'in (2019) araştırması incelendiğinde müzik öğretmeni adaylarının çalgı metotlarından içerik ile ilgili "eserin dönemi ile ilgili bilgiler içermeli, teknikle ilgili bilgiler içermeli, besteciyle ilgili bilgiler içermeli, bütün tonlarda gam ve arpejler yer almalı, yaratıcı müzik alanları olmalı, kendi kültürümüze ait eserler ve müzik terimleri ile ilgili bilgiler yer almalı ayrıca çok yönlü olmalı" şeklinde görüşleri belirlenmiştir. Her iki araştırmada da ortak noktalar olduğu görülmektedir.

Katılımcı öğretim elamanlarına ülkemizde si bemol klarnet için hazırlanmış Türk klarnet metotlarına yönelik görüşleri sorulmuştur. Bu kapsamda katılımcıların yarısının mevcut durumu yetersiz bulduğu diğer yarısının da bu konuda bilgi sahibi olmadığı sonucuna varılmıştır. Türk klarnet metotları incelendiğinde mevcut metotların si bemol klarnete yönelik hazırlanmadığı Türk müziğinde kullanılan sol klarnete yönelik metotlar oluşturulduğu görülmektedir (Akbudak, 2019; Çağrı, 2008; Gülsün, 2011; Gökçedağ, 2017; Gökçedağ, 2016; Gökçedağ, 2020; Karahasan, 2009; Özler, 2011; Topuzoğlu, 2011; Yavuz, 2019). Bu nedenle çoğu katılımcı Türk klarnet metotlarına ihtiyaç olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Bir katılımcı bu soruyu sadece başlangıç seviyesinde düşünerek "tarihi Avrupa'da başlamış klarnetin gelişimine yönelik kaynakların mevcut olduğunu" söylemiştir (K5). Tüm katılımcıların Türk klarnet metotlarının Türk müziği öğeleri içermesi yönünde ortak görüşleri bulunmaktadır. Katılımcılar gerek makamsal gerekse de ritimsel öğeleri içeren kaynakların olması gerektiğini özellikle vurgulamışlardır. Bunun yanı sıra çoğu katılımcı Türk klarnet metotlarının çağdaş Türk müziği eserlerini seslendirmede katkı ve kolaylık sağlayacağını belirlenmiştir.

Katılımcılar yeni bir metot hazırlanacak olsa içeriğinde var olan metotlarda yer alan bilgilere (parmak pozisyonları, ses üretme, gam çalışmaları, egzersizler, etütler vb.) ek olarak 12 ton tekniğine yönelik bilgiler, modern teknikler, Türk müziği öğeleri/ aksak ritimler, teknik ve müzikal terimlerin açıklaması, marşlar, çocuk şarkıları, çağdaş Türk klarnet repertuarından pasajlar, soyut kavramların somut açıklamaları, elektronik müzik öğeleri ve yenilikçi yaklaşımların yer alması gerektiğini belirtmişlerdir.

Elde edilen tüm verilerden, katılımcıların genel olarak kullandıkları metotlardan ve içeriğinden memnun olsalar da si bemol klarnete yönelik Türk müziği ezgileri, makamları, ritimleri ve çağdaş Türk müziği eserlerinden pasajlar içeren bir metot eksikliği duyduğu sonucuna varılmıştır.

Elde edilen veriler ve sonuçlar doğrultusunda araştırmacılara

- Si bemol klarnet için Türk müziği içerikli çalışmaların çoğaltılması,
- Si bemol klarnet için Türk müziği ezgileri, makamları, ritim ve ölçü sayılarına yönelik teknik ve müzikal çalışmalar içeren metotların oluşturulması,
- Çağdaş Türk müziği klarnet repertuarına yönelik çalışmaların çoğaltılması,
- Çağdaş Türk müziği klarnet repertuarında yer alan eserlerin basımına ve ses kaydına yönelik çalışmaların yapılması,
- Çağdaş Türk müziği klarnet repertuarında yer alan eserlere yönelik çalışma önerileri içeren araştırmaların yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akyol, E. D. ve Şenol Sakin, A. (2021). R. Kreutzer viyola etüt kitabında bulunan 17 numaralı etüdün teknik analizi ve etüt hakkında öğretim elemanı görüşlerinin incelenmesi. *Eurasian Journal of Music and Dance*, (18), 174-197. <https://doi.org/10.31722/ejmd.956670>.
- Akbudak, S. (2019). *Sol klarnet eğitim kitabı*. İstanbul: Piya Matbaa Sanatları.
- Bursa Uludağ Üniversitesi. (2021, Kasım). Bilgi Paketi ve Ders Kataloğu, Müzik Öğretmenliği. <http://bilgipaketi.uludag.edu.tr/Programlar/Detay/349?AyID=28> (Erişim Tarihi: 1/11/2021).
- Başbuğ, Ç. (2020). *Bağlama metotlarında/kitaplarında görülen farklı terim ve simgelerin bağlama eğitiminde kullanılma durumları*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Enstitüsü, Konya.
- Bennett, N. (2006). *A New Tune a Day for Clarinet. Vol. 1. 2*. New York: Boston Music Company.
- Britz, J. M. (2004). *A systematic approach to five clarinet fundamentals as utilized in Rose's forty etudes*. (Unpublished PhD Thesis). The University of Texas at Austin, ABD.
- Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenilirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(2), 23-28. <http://app.trdizin.gov.tr/publication/paper/detail/TWpZME5qazJOZz09>.
- Ceylan, A. D. (2010). *Başlangıç eğitiminde kullanılan klarnet metotlarının incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Creswell, J. W. ve Clark, W. L. P. (2020). *Karma araştırma yöntemleri, tasarımı ve yürütülmesi*. (Çev. Ed. Y. Dede, S. B. Demir, 4. Baskı). Ankara: Siyasal.
- Creswell, J. W. (2018). *Nitel araştırma yöntemleri*. (Çev. Ed. M. Bütün, S. B. Demir). Ankara: Siyasal.
- Çağrı, S. (2008). *Sol Klarnet eğitimi-I*. (2. Baskı). İstanbul: Bemol Müzik.
- Delikara, A. (2013). Keman eğitimine yönelik bir "etüt analiz modeli". *SED-Sanat Eğitimi Dergisi*, 1(2), 1-17. <https://doi.org/10.7816/sed-01-02-01>.
- Dinç, Ş. Ö. (2010). Konservatuvarların müfredatlarında kullanılan viyola başlangıç metotlarının ilköğretim 1. sınıf öğrencilerine uygulanmasında oluşan sorunlar. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1), 454-464. <http://dergipark.org.tr/en/pub/trakyasobed/issue/30225/326361>.
- Girgin, D. (2019). Müzik öğretmeni adaylarının çalgı metodlarından beklentileri. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 13(29), 188-201. <https://doi.org/10.29329/mjer.2019.210.11>.
- Gök, Z. (2021). *Klarnet eğitiminde başlangıçta kullanılan tekniklerin eğitimci görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Glesne, C. (2020). *Nitel araştırmaya giriş*. (Çev. Ed. A. Ersoy ve P. Yalçınoğlu, 6. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gülsün, M. (2011). *Türk müziğinde klarnet eğitimi*. Ankara: Yurtrenkleri Yayınları.
- Gökçedağ, L. (2017). *Türk müziği sol klarnet metodu-i başlangıç seviyesi*. (2. Baskı.) İstanbul: Ozan Yayıncılık.

- Gökçedağ, L. (2016). *Türk müziği sol klarnet metodu-ii usûl ve basit makam çalışmaları*. İstanbul: Ozan Yayıncılık.
- Gökçedağ, L. (2020). *Türk müziği sol klarnet metodu-iii usûl ve şed-mürekkebe makam çalışmaları*. İstanbul: Ozan Yayıncılık.
- Fernández, C. ve Muñoz, E. (2018). German clarinet methods during the first third of the nineteenth century: Backofen, Müller and Blatt. *Convergências-Revista de Investigaçao e Ensino das Artes*, 11(21), 11-24.
- Hepçakar, Y. (2013). *P.Rode "12 Etüt" metodunda karşılaşılan zorlukların incelenmesi ve bu zorluklara yönelik çalışma yöntemlerinin belirlenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Kaya, K. (2016). Klarnet öğretim yöntemlerinde Carl Baermann vollständige clarinet-schule Op.63. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 9(50), 529–529. <https://doi.org/10.9761/JASSS3654>.
- Klose, H. (1843) *Method for the clarinet*. Philadelphia: J.W. Pepper.
- Karahasan, T. H. (2009). *Klarnet metodu*. İstanbul: Yörem Müzik.
- Orhan, Ş. Y. ve Arıcı, S. (2015). Viyolonsel eğitimine yönelik örnek bir etüt analizi. *Education Sciences*, 10(2), 113-124. <https://doi.org/10.12739/NWSA.2015.10.2.1C0636>.
- Lefèvre, J. X. (1802). *Méthode de clarinette*. Paris: Minkoff.
- Merriam, S. B. (2015) *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*, (Çev. S. Turan, 3. Baskı). Ankara: Nobel.
- Magnani, A. (1900) *Method complete de clarinette*. Paris: Evette & Schaeffer.
- Özler, K. (2011). *Klarnet tekniği*. İstanbul: İnkılap.
- Rozanov, S. (1940) *Clarinet school*. Moskova: Devlet Müziği.
- Starling, J. (2005). *Comprehensive musicianship: a clarinet method book curriculum and sample units*. (Unpublished PhD Thesis). Arizona State University, ABD.
- Şişman, Ç. (2010). *Eğitim fakülteleri güzel sanatlar eğitimi müzik eğitimi bölümlerinde ve devlet konservatuarlarında lisans düzeyinde yaygın olarak kullanılan viyolonsel sol el ile ilgili metotların analizi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Şahin, D. (2019). *Trakya üniversitesi devlet konservatuarı'nda ortaokul ve lise klarnet eğitiminin incelenmesi ve metot önerisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Topuzoğlu, E. (2011). *Klarnet çalmayı öğreniyorum*. Denizli: Servet Plak.
- Yüksek Öğretim Kurulu. (2021, Kasım). Yeni Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları, Müzik Öğretmenliği Lisans Programı. https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/YeniOgretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/Muzik_Ogretmenligi_Lisans_Programi.pdf (Erişim Tarihi: 01/11/2021).
- Yavuz, E. (2019). *Etnik klarnet etüdüleri*. İstanbul: Mosa.